

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС,
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**

БОЯРИНЦЕВА М. А.,
кандидат юридичних наук, суддя
(Окружний адміністративний суд
міста Києва)

УДК 342.72

**ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРАЦІВНИКІВ
АПАРАТУ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ**

У статті розкрито деякі питання правового статусу працівників апарату адміністративних судів. Встановлено, що в Законі України «Про судоустрій та статус суддів» не висвітлено адміністративно-правовий статус працівників апарату саме адміністративних судів, а містяться лише загальні відомості щодо апарату всіх судів. Відповідно до положення про апарат Верховного Суду, затвердженого Постановою Пленуму Верховного Суду від 30 листопада 2017 р., секретаріат Касаційного адміністративного суду складається з 10 підрозділів, проте не зрозумілі повноваження кожного підрозділу, їхні особливості, правове регулювання діяльності тощо.

Ключові слова: адміністративний суд, апарат адміністративних судів, повноваження, структура, суд.

В статье раскрыты некоторые вопросы правового статуса работников аппарата административных судов. Установлено, что в Законе Украины «О судоустройстве и статусе судей» не отражен административно-правовой статус работников аппарата именно административных судов, а содержатся лишь общие сведения относительно аппарата всех судов. Согласно положению об аппарате Верховного Суда, утвержденному Постановлением Пленума Верховного Суда от 30 ноября 2017 г., секретариат Кассационного административного суда состоит из 10 подразделений, однако не понятны полномочия каждого подразделения, их особенности, правовое регулирование деятельности и тому подобное.

Ключевые слова: административный суд, аппарат административных судов, полномочия, структура, суд.

The article reveals some issues of the legal staff of the administrative courts. It has been established that the Law of Ukraine “On the Judicial System and the Status of Judges” does not reflect the administrative and legal status of the staff of the administrative courts, but only general information about the staff of all judges. According to the provision on the office of the Supreme Court, approved by the decision of the Plenum of the Supreme Court of November 30, 2017, the Secretariat of the Cassation Administrative Court consists of 10 divisions, but the powers of each division, their features, legal regulation of activities, and so on are not clear.

Key words: administrative court, apparatus of administrative judges, powers, structure, court.

Вступ. Щоб органи судової влади працювали ефективно і виконували поставлені перед ними завдання, гадаємо, необхідно створити такі умови для працівників суду, які б дали їм змогу максимально зосередитись на виконанні своїх професійних обов'язків. Для цього варто не лише забезпечити незалежність працівників суду від зовнішніх впливів та внутрішнього тиску, а й вести послідовну роботу щодо підготовки професійних кадрів для апаратів судів, здатних на високому рівні виконувати посадові функції [10, с. 183].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз деяких питань правового працівників апарату адміністративних судів.

Результати дослідження. Правове регулювання працівників апарату адміністративних судів має бути відкритим і прозорим для суспільства за допомогою публічного інформування. Є.О. Легеза зазначає: «Відкритість і прозорість дають змогу досягти двох важливих цілей. Перша – захисту публічних інтересів, оскільки зменшується ймовірність «невідповідного управління» та корупції. Друга – захисту особистих прав, оскільки визначаються підстави, на яких приймаються правові акти управління та, відповідно, зацікавлена сторона отримує право на оскарження такого акта» [11, с. 116].

До організаційного забезпечення діяльності апарату суду належать фінансові, матеріально-технічні, кадрові, організаційно-технічні та інформаційні заходи. Так, наприклад, Положенням про апарат Верховного суду виділено методичне, аналітичне та правове забезпечення, документальне, інформаційно-технічне та інше забезпечення [4, с. 182]. Натомість Д. Приймаченко та Р. Ігонін вважають, що завдання апарату суду значно ширші, а основне завдання – ніщо інше як інформаційне та організаційно-методичне забезпечення діяльності відповідного судового органу. Це пояснюється тим, на думку правників, що забезпечувальна діяльність правосуддя покладається саме на апарат суду, а не на органи судової адміністрації [5]. Такої ж думки дотримується й С.В. Глуценко, зазначивши, що повноваження судового апарату ширші та мають комплексний характер [9, с. 4].

Для кращого розуміння завдань та функцій, які виконує апарат суду варто розглянути основні завдання структурних підрозділів апарату суду. Відповідно до положення про апарат Верховного Суду [4] секретаріат Касаційного адміністративного суду складається з таких елементів:

1. Відділ забезпечення діяльності голови та заступника голови суду;
2. Відділ забезпечення діяльності заступника керівника апарату – керівника секретаріату;
3. Управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів: а) патронатна служба; б) відділ забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати;
4. Управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ щодо захисту соціальних прав: а) патронатна служба; б) відділ забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати;
5. Управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян: а) патронатна служба; б) відділ забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати;
6. Відділ забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати;
7. Служба судових розпорядників (на правах відділу);
8. Сектор організаційно-протокольного забезпечення заходів суду;
9. Відділ розгляду звернень та надання публічної інформації: а) Довідково-інформаційний центр;
10. Управління забезпечення автоматизованого документообігу суду: а) канцелярія (на правах відділу); б) відділ опрацювання документів; в) відділ забезпечення функціонування автоматизованої системи та електронного суду; г) сектор архівної справи [4].

До основних завдань загального відділу належать функції, пов'язані з документообігом (як внутрішнім, так і зовнішнім): прийняття, реєстрація та передача до відповідних структурних підрозділів кореспонденції; контроль за своєчасністю виконання документів; реєстрація

та відправка вихідної кореспонденції; інформаційна функція (наприклад, інформація про стан розгляду справ); формування номенклатури справ суду; організація прийому громадян. Відділ організаційного забезпечення судового процесу та керівництва суду виконує функції з організації забезпечення розгляду адміністративних справ, здійснює виклики у справах, оформлення та перенаправлення копій судових рішень учасникам судового процесу, здійснює фіксацію технічними засобами судового засідання (відповідно до Інструкції про порядок роботи з технічними засобами), організаційне забезпечення, роботу з інформування громадськості та засобів масової інформації (далі – ЗМІ) стосовно діяльності суду. Завдання відділу по роботі з персоналом суду полягають у забезпеченні реалізації кадрової політики із забезпечення кваліфікованими кадрами та державної політики у сфері державної служби, підготовці документів для реалізації кадрової політики, забезпеченні перевірки відомостей про претендентів на обіймання посади, підготовці проектів наказів та інших документів щодо відпусток, основної діяльності, особового складу тощо, оформленні, обліку, зберіганні особових справ працівників апарату суду. До завдань фінансово-економічного відділу належать забезпечення ведення бухгалтерського обліку, ведення необхідних форм звітності встановленим органам, розроблення кошторису суду на певний рік, контроль за законністю встановлення посадових окладів, контроль руху коштів і товарно-матеріальних цінностей суду, інвентаризація грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей, основних фондів та зобов'язань. Відділ інформаційного забезпечення має забезпечити впровадження комп'ютерних технологій у роботу суду, встановлення та обслуговування комп'ютерного обладнання та мережі, належну працездатність обладнання, систем фіксування судового засідання, автоматизацію документообігу, забезпечити адміністрування та надання консультацій щодо використання програмного забезпечення та комп'ютерного обладнання, а також супровід веб-сайту суду [3, с. 112]. Завданням статистично-аналітичного відділу апарату суду є забезпечення інформаційної, аналітичної та статистичної діяльності суду, підготовка, обробка звітів статистики, підготовка довідок щодо стану здійснення правосуддя, супровід заходів згідно з планами робіт Верховного Суду щодо застосування судом чинного законодавства. Своєю чергою, господарський відділ здійснює матеріально-технічне забезпечення діяльності апарату суду, ремонт та технічне обслуговування приміщень суду та техніки, ведення документів щодо матеріальної відповідальності, контроль за дотриманням правил пожежної безпеки та охорони праці. Отже, головною метою діяльності апарату суду є змога забезпечити безперебійну роботу установи та виконання основних функцій, при цьому незалежно від інших органів влади [3, с. 115; 10, с. 184].

Варто зазначити, що в теорії управління під підбором кадрів розуміють процес установалення придатності кандидатів і вибір із них найбільш підготовлених для ефективного виконання функціональних обов'язків [10, с. 183].

Головними завданнями у цьому процесі вважають:

- а) забезпечення об'єктивності при підборі кадрів;
- б) встановлення певних механізмів для гарантування демократичності і прозорості цього процесу;
- в) визначення загальних кваліфікаційних вимог для бажаючих обійняти певну посаду;
- г) чітке врегулювання порядку проведення конкурсу, починаючи з оголошення про вакансію й закінчуючи призначенням на посаду за його результатами [2].

Вказані поняття змісту кадрової роботи дають змогу виділити загальні елементи, які становлять систему кадрової роботи, що характерна для будь-якої організаційно-управлінської структури, в тому числі і для суду. Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [8] процедура формування кадрів апарату суду майже не врегульована. Закріплюються загальні вимоги до державної служби в апараті суду, деякі питання фінансування судів та участі в їх вирішенні апарату суду, загальні засади правового статусу керівника апарату суду та порядку призначення його на посаду та загальні риси можливої структури апарату суду. Але порядок та правила відбору працівників апарату суду, вимоги до кандидатів на посади в апараті, потрібний рівень їх кваліфікації та багато інших важливих питань на рівні Закону не врегульовано [8].

Так, наприклад, у ст. 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [8] законодавець спробував визначити основні засади функціонування та структуру апарату суду. Здебільшого увага надається посаді керівника апарату суду, на якого покладається обов'язок відповідати за належне організаційне забезпечення суду, суддів та судового процесу, функціонування Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи, інформувати збори суддів про свою діяльність [10]. Визначається порядок призначення на посаду керівника апарату суду та його заступника: призначає начальник відповідного територіального управління Державної судової адміністрації України або Голова Державної судової адміністрації України за погодженням голови місцевого суду або, відповідно, голови апеляційного суду, Вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду. Окремо конкретизується, що керівник апарату суду призначає на посаду та звільняє з посади всіх працівників апарату суду, застосовує до них заохочення та накладає дисциплінарні стягнення. При цьому добір працівників апарату суду має здійснюватися на конкурсній основі. Переконані, що такий рівень нормативного регулювання статусу керівника апарату суду на рівні спеціального закону є недостатнім. Для порівняння можна звернутися до досвіду Польщі, де на рівні закону детально визначаються вимоги до кандидата на посаду директора суду (аналог керівника апарату суду в Україні), порядок призначення на посаду, обсяг повноважень та порядок взаємодії з головою відповідного суду [10, с. 184].

Вивчаючи правовий статус керівника апарату суду, варто розглянути й положення Закону України «Про державну службу» [6]. Як можна зрозуміти із загальної понятійної бази вищевказаного закону, і цей Закон визначає лише загальні кваліфікаційні вимоги до кандидатів на посаду керівника апарату суду чи його заступника, при цьому зовсім не враховуючи специфіки їх щоденної роботи, завдань та викликів, з якими стикаються ці особи в процесі виконання своїх посадових обов'язків. Тому необхідно запровадити ефективний механізм добору керівних кадрів в апарат суду, не допускаючи при цьому для претендентів на відповідні посади в апараті привілеїв чи обмежень за будь-якими ознаками [10, с. 184]. При цьому вкрай важливим є вдосконалення та законодавче закріплення належних вимог до кандидатів, зокрема щодо рівня їх професійності та компетентності, у тому числі знання нормативно-правових актів, відповідної сфери державного управління, володіння державною мовою та за необхідності практичними навичками роботи з комп'ютером і основними програмами користувача, а також щодо здатності до роботи з громадянами, посадовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування, засобами масової інформації на принципах об'єктивності, гласності, відкритості й прозорості [10, с. 185].

Цю прогалину усуває Державна судова адміністрація України, що своїм наказом затвердила Типове положення про апарат місцевого, апеляційного судів [7] (далі – Положення) за погодженням із Радою суддів України, в якому зазначено, що на посаду керівника апарату місцевого суду призначається особа, яка має або вищу юридичну, або економічну освіту, або вищу освіту в галузі державного управління з освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, стаж роботи за фахом на державній службі в місцевому суді не менше трьох років або на керівних посадах за фахом у державній службі не менше трьох років, чи стаж роботи за фахом в інших сферах не менше п'яти років [10, с. 185].

На посаду керівника апарату апеляційного суду призначається особа, яка має вищу юридичну або економічну освіту, або вищу освіту в галузі державного управління з освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, стаж роботи за фахом на державній службі в апеляційному суді не менше трьох років або в місцевому суді чи на керівних посадах за фахом у державній службі не менше п'яти років, або стаж роботи за фахом в інших сферах управління не менше семи років [10, с. 185].

Якщо порівнювати з попередніми вимогами, зміни невеликі, але вони є і спрямовані на підвищення вимог до осіб, які можуть обіймати вказані посади. По-перше, тепер вимагається лише освітній рівень магістра, а раніше – спеціаліста. По-друге, більш чітко встановлено, для роботи на яких посадах який стаж потрібен [10, с. 185]. Стосовно вимоги щодо наявності вищої юридичної, економічної освіти або вищої освіти у галузі державного

управління, то варто пам'ятати, що посада керівника апарату суду вимагає наявності в особи, яка її обіймає, таких якостей, як здатність аналізувати проблему, вміння реагувати на виклики, управляти людьми, формувати рекомендації, досягати консенсусу, сприяти змінам [10, с. 185]. Широкий спектр повноважень керівника апарату суду, різноплановість поставлених перед ним завдань вимагають від нього знань у різних сферах діяльності і певного досвіду управління. У цьому контексті варто зауважити, що підготовка юристів в юридичних навчальних закладах ґрунтується на вивченні нормативної бази, вмінні застосовувати законодавство, однак їм бракує вміння приймати швидкі та оперативні рішення, яких потребує щоденна робота суду [1]. Можливо, тому допускаються кандидати з іншими видами вищої освіти. Варто акцентувати й на питанні досягнення консенсусу, оскільки під час підготовки юриста йому прищеплюють навички працювати в умовах змагальності, а концепція побудови консенсусу вимагає компромісу. До того ж керівник апарату суду вирішує не юридичні, а адміністративні питання, і юридична освіта не може бути пріоритетом [10, с. 185].

Наступною вимогою до керівників апарату суду є наявність стажу роботи за фахом на посадах державної служби у суді, на керівних посадах відповідної групи чи стаж роботи за фахом в інших сферах [10, с. 185]. Керуючи роботою апарату суду, судовий адміністратор має чітко знати і уявляти, в чому полягає робота апарату суду, а це можливе завдяки досвіду роботи на посадах в штаті апарату суду [10, с. 185].

Такий досвід дає змогу оперативно виявляти проблеми, що виникають у роботі апарату суду, а також шляхи подолання цих проблем. Вимога щодо стажу роботи в апараті суду є цілком природною і виправданою, оскільки важко керувати апаратом суду, не розуміючи завдань, які перед ним стоять. Людині, яка ніколи не працювала в суді, буде складно правильно оцінити ситуацію і вживати заходів щодо її покращання.

Змінами до Положення запроваджено кваліфікаційні вимоги і до заступників керівника апарату суду. До їхньої освіти такі самі вимоги, як і щодо кандидатів на посаду керівника апарату суду. А до стажу роботи вимоги спрощено: стаж роботи за фахом на державній службі в місцевому суді не менше двох років або на керівних посадах за фахом у державній службі не менше двох років, чи стаж роботи за фахом в інших сферах управління не менше чотирьох років. Для заступників керівників апаратів апеляційних судів – стаж роботи за фахом на державній службі в апеляційному суді не менше трьох років або в місцевому суді на керівних посадах за фахом у державній службі не менше чотирьох років, чи стаж роботи за фахом в інших сферах управління не менше п'яти років. Щодо стосується інших працівників апарату суду, їх правовий статус Законом «Про судоустрій і статус суддів» також майже не розкривається [8]. У п. 11 ст. 155 Закону наводиться приблизний перелік посад штату апарату суду: секретарі судового засідання, наукові консультанти та судові розпорядники. Ст. 157 окремо згадує про помічників суддів. І у світлі змін у законодавстві з питань державної служби важливою є ст. 150 Закону, яка встановлює загальні засади державної служби у системі правосуддя [8]. На жаль, законодавець вирішив не встановлювати у Законі особливості державної служби у суді, особливі вимоги до здібностей та кваліфікаційного рівня працівників апарату суду у порівнянні з іншими державними службовцями і навіть не давати перелік посад апарату суду, які належать до державної служби. Основна новела полягає у фіксації необхідності створити Комісію з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя при Вищій раді правосуддя. Але структура цієї Комісії, порядок формування її складу і повноваження у Законі не вписані. Так само не врегульовано особливості проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя. Лише зазначається, що відповідні питання у майбутньому буде врегульовано відповідним Положенням, яке затверджується Вищою радою правосуддя за поданням Державної судової адміністрації України після консультацій із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби (ч. 3 ст. 150 Закону) [8].

Таким чином, можемо констатувати, що законодавець замість того, щоб у спеціалізованому законі врегулювати доволі важливі питання особливостей кадрового наповнення

штатів апаратів судів, вимоги до відповідних працівників апаратів, порядок формування органу, відповідального за призначення державних службовців в органах правосуддя, встановити особливості призначення на посади працівників апаратів судів, декларує зобов'язання врегулювати вказані питання в інших підзаконних актах та іншими суб'єктами [10, с. 187]. Закон України «Про державну службу» [6] встановлює нову класифікацію категорій посад державної служби і вимог до кандидатів, які не враховані Положенням. Так, відповідно до ст. 6 Закону України «Про державну службу» [6] керівники апаратів Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів та їх заступники належать до категорії «А» (вищий корпус державної служби). Керівники апаратів апеляційних та місцевих судів, керівники структурних підрозділів апаратів судів, їх заступники належать до категорії «Б» державної служби.

Право на державну службу на посаді категорії «А» мають повнолітні громадяни України, які вільно володіють державною мовою, яким присвоєно ступінь вищої освіти не нижче магістра, мають загальний стаж роботи не менше семи років, або досвід роботи на посадах державної служби категорій «А» чи «Б» або на посадах не нижче керівників структурних підрозділів в органах місцевого самоврядування, або досвід роботи на керівних посадах у відповідній сфері не менш як три роки, володіють іноземною мовою, яка є однією з офіційних мов Ради Європи (остання вимога стає обов'язковою з 01.05.2018 р.) [10, с. 187].

Вимоги до кандидатів на посади категорії «Б» залежать від території юрисдикції суду. Загальними вимогами є повноліття, громадянство України, вільне володіння державною мовою, ступінь вищої освіти не нижче магістра. Відмінності у вимогах до стажу роботи: для апаратів судів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, територію однієї або кількох областей, міста Києва або Севастополя – досвід роботи на посадах державної служби категорій «Б» чи «В» або досвід служби в органах місцевого самоврядування, або досвід роботи на керівних посадах підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності не менше двох років, вільне володіння державною мовою, для апаратів інших судів – відповідний попередньому досвід роботи, але строком не менше одного року (ст. 20 Закону України «Про державну службу» [6]). Як ми можемо бачити, зазначені вимоги не відповідають тим, що перелічені у Положенні. І конкуренції норм у такій ситуації немає. Закон України має вищу юридичну силу порівняно з актом Державної судової адміністрації. Сказати, що Положення доповнює Закон України «Про державну службу» [6] або конкретизує його у питанні вимог до кандидатів на посаду керівника апарата суду, також не можна, тому що зазначеним законом чітко визначено такі вимоги, і доповнювати їх через зміну строку потрібного стажу роботи не можна. Отже, Положення має бути узгоджено з вимогами Закону України «Про державну службу» [6].

Частково зазначену проблему було вирішено вимогами до осіб, які претендують на зайняття посади керівника апарату апеляційного суду (категорія «Б»), затвердженими наказом Державної судової адміністрації України. Названим документом не лише узгоджуються із Законом України «Про державну службу» [6] загальні вимоги до керівників апаратів апеляційних судів та їх заступників (категорія Б), а й наводиться перелік спеціальних вимог до кандидатів із питань знання законодавства, професійних знань, спеціального досвіду роботи тощо. Але це часткове рішення, тому що не вирішує проблематику всіх інших працівників інших судів із статусом державних службовців [10, с. 188].

П.Ю. Шпенова зазначає, що, вирішуючи такі «глобальні» питання судової реформи, як повноваження Верховного Суду, доля вищих спеціалізованих судів, зміна порядку формування суддівського корпусу та інше, законодавець зовсім не приділяє уваги формуванню кадрів апаратів судів. Неузгодженість норм свідчить про те, що ані Державна судова адміністрація, ані органи суддівського самоврядування належним чином не залучалися до розробки тих положень Закону України «Про державну службу» [6], що встановлюють вимоги до керівників апаратів судів. Крім того, не зовсім зрозуміло, чи будуть враховувати думку суддів та голови кожного суду під час призначення керівників апаратів таких судів за новим порядком. А вирішення досліджуваних питань є не менш важливим для підвищення ефективності роботи судів, ніж проблеми суддівського корпусу [10, с. 188].

Висновки. Таким чином, необхідно констатувати, що в Законі України «Про судоустрій та статус суддів» не висвітлено адміністративно-правовий статус працівників апарату саме адміністративних суддів, а містяться лише загальні відомості щодо апарату всіх суддів. Відповідно до положення про апарат Верховного суду, затвердженого Постановою Пленуму Верховного Суду від 30 листопада 2017 р. [4], секретаріат Касаційного адміністративного суду складається з 10 підрозділів, проте не зрозумілі повноваження кожного підрозділу, їх особливості, правове регулювання діяльності тощо.

Список використаних джерел:

1. Дудченко О.Ю. Правовий статус осіб, які займають адміністративні посади в суді: монографія. Харків: Право, 2015. 160 с.
2. Завдання і перспективи подальшого розвитку законодавства про державну службу. URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/2587->
3. Кубишкіна А.О. Апеляційні суди в системі суб'єктів адміністративного права: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.07. Суми, 2017. 251 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/64937/1/diss_Kubyshkina.pdf.
4. Положення про апарат Верховного Суду: Постанова Пленуму Верховного Суду від 30 листопада 2017 р. № 6. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/postanova_plenumu6/
5. Приймаченко Д., Ігонін Р. Співвідношення понять «організаційне забезпечення суддів», «організаційне управління в судах» та «судове управління». Слово національної школи суддів України. 2013. № 1 (2). С. 57–66. URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/1946/1/%d0%9f%d1%80%d0%b8%d0%b9%d0%bc%d0%b0%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%86%d0%b3%d0%be%d0%bd%d1%96%d0%bd%202013_1_9.pdf
6. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. Ст. 43.
7. Про затвердження Типового положення про апарат місцевого, апеляційного суддів: Наказ Державної судової адміністрації України від 28.09.2012 р. № 115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0115750-12>
8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.
9. Ткачук О.С., Глущенко С.В. Сучасне реформування судової системи України в аспекті єдності суду касаційної інстанції. Часопис цивільного і кримінального судочинства. 2012. № 1. С. 4.
10. Шпенова П.Ю. Загальні засади формування кадрів для апарату суду. Проблеми законності: зб. наук. праць. відп. ред. В.Я. Тацій. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2016. Вип. 134. С. 182–189. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/plaw_downloads/Archive/Pr_zak134.pdf#page=182
11. Легеца Є.О. Теорія публічних послуг: адміністративно-правова складова: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 452 с.

